

Streszczenie

Wielowymiarowość przestrzeni Morza Bałtyckiego sprawia, że można ją reprezentować na wiele sposobów, między innymi jako przykład zarządzania morzem na poziomie regionalnym, które stale kształtowane jest przez przejawy szeroko pojętej kultury, jej założenia, wartości i reprezentacje. Pojawienie się procesu makroregionalizacji wzbudziło moje zainteresowanie wartością dodaną generowaną przez Strategię Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego, szczególnie w kontekście już istniejących, niezwykle rozbudowanych sieci instytucji, instrumentów prawnych oraz platform współpracy. Ponadto, praca ta opiera się na założeniu, że kryzys ekologiczny, zarówno ten globalny, jak i regionalny, wynika z kryzysu kultury, a filozoficzne i światopoglądowe aspekty kultury leżące u podstaw naszych (ludzkich) percepcji, tożsamości, kompetencji i działań związanych z zarządzaniem Morzem Bałtyckim na poziomie makroregionalnym należy rozpoznać, przemyśleć i w razie konieczności zaproponować nowe pojęcia i wzory postępowania. Zatem celem tej pracy jest analiza podejścia makroregionalnego UE do zarządzania przestrzenią Morza Bałtyckiego pod kątem relacji na linii ludzie-ekosystem, dzięki połączeniu krytycznego podejścia do problematyzacji ('What's the Problem Represented to Be' (Bacchi 2009)) z analizą historii, którymi żyjemy, czyli 'stories-we-live-by' (Stibbe 2015). Takie połączenie metod ma na celu określić: 1) sposób, w jaki problematyzowane jest zagadnienie zarządzania Morzem Bałtyckim na poziomie makroregionalnym w wybranych dokumentach unijnych, jak również założenia kulturowe leżące u podstaw tych problematyzacji, w tym usunięte albo niepoddane problematyzacji aspekty zintegrowanego zarządzania przestrzenią morską; oraz 2) warunki społeczno-ekologiczne wytworzone przez zidentyfikowane problematyzacje w sposób ograniczający nie tylko możliwe rekonceptualizacje zarządzania Morzem Bałtyckim na poziomie makroregionalnym, lecz także role, które mogą przyjąć interesariusze w tym wielowymiarowym, ekokulturowym procesie.

Wszystkie zidentyfikowane problematyzacje wraz z wytworzonymi przez nie warunkami społeczno-ekologicznymi poddane zostały krytycznej analizie i ewaluacji przez pryzmat mojej ekozofii, opartej na osadzeniu w biosferze ludzi wraz ze wszelkimi przejawami ich działalności, co niesie ze sobą implikacje językowe, kulturowe i materialne. Nie ulega wątpliwości, że proces makroregionalizacji zasługuje na wsparcie i uznanie. Jednakże wyniki badań uzyskane w trakcie pracy nad doktoratem wskazują na wyraźną potrzebę zapewnienia spójności wewnętrznej Strategii UG dla Regionu Morza Bałtyckiego, która zdominowana jest przez dyskurs naukowo-techniczno-ekonomiczny, z wyłączeniem innych paradygmatów

i źródeł wiedzy, co może świadczyć o braku lub zmarginalizowaniu wzorów kulturowych wspierających prawdziwie zrównoważone relacje na linii człowiek-ekosystem morski. Celem wzmocnienia rzeczywistego zaangażowania interesariuszy oraz włączenia innych sposobów konstruowania wiedzy zaproponowane zostało stworzenie wspierającej przestrzeni wraz z warunkami umożliwiającymi zmianę wyobrażeń o zarządzaniu Morzem Bałtyckim na poziomie makroregionalnym zgodnie z podejściem społeczno-ekologicznym. Podejście to obejmuje takie pojęcia, jak kompetencje morskie (ocean (marine) literacy) oraz tożsamość ekokulturowa (ecocultural identity). Choć przestrzeń ta nie jest panaceum na wszelkie wyzwania stojące przed Regionem Morza Bałtyckiego, to zapewnia ona możliwość opracowania alternatywnych scenariuszy rozwoju, buduje świadomość społeczno-ekologiczną oraz wzmacnia krytyczne kompetencje w zakresie zrównoważonego rozwoju. Tym samym pomaga interesariuszom w znalezieniu płaszczyzny porozumienia w sytuacji nieuniknionych konfliktów i tarć ze względu na zdeterminowany kulturowo, systemowo oraz kontekstowo charakter zarządzania Morzem Bałtyckim na poziomie makroregionalnym. Na podstawie krytycznej analizy zaproponowanych przeze mnie problematyk sformułowana została rekomendacja dotycząca opracowania projektu makroregionalnego mającego na celu wspieranie krytycznych kompetencji morskich w kontekście złożonych wyzwań społeczno-ekologicznych stojących przed naszym makroregionem w XXI wieku.

Słowa kluczowe: Morze Bałtyckie, makroregion, przestrzeń, zarządzanie, dyskurs, reprezentacja, perspektywa ekokulturowa, podejście społeczno-ekologiczne, zrównoważony rozwój, rezyliencja